

УДК 94 (477)

Зінь П. – ст. гр. СП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ ЛИТОВСЬКИЙ ВІТОВТ-ОЛЕКСАНДР (1350-1430 рр.).

Науковий керівник к.і.н., доц. А.А.Криськов

Під тиском зовнішньополітичних обставин Велике князівство Литовське (далі - ВКЛ) змушене було у 1385 р. укласти з Польським королівством Кревську унію, яка передбачала утворення єдиної держави шляхом шлюбу литовського князя Ягайла та спадкоємиці польського престолу Ядвіги. Активним противником цього виступив двоюрідний брат Ягайла Вітовт (після прийняття хрещення - Олександр), якого литовська знать проголосила довічним правителем Литви, а у 1392 р. – і великим князем.

У 1390-х роках Вітовт проводив активну діяльність з ліквідації великих князівських уділів на українських землях. Впродовж 1392-1394 рр. він відібрав у Дмитра Корибута Новгород-Сіверське князівство, у Федора Любартовича – Володимирське, у Федора Коріатовича – Подільське, у Володимира Ольгердовича – Київське князівства. Територіями колишніх удільних князів, перетвореними у провінції Литви, почали правити великокнязівські намісники.

Вітовт проводив активну зовнішню політику. У 1398 р. домігся скасування унії і відновив незалежність ВКЛ. Цього ж року він втрутився у міжусобну боротьбу в Золотій Орді, але у битві на р.Ворскла (1399 р.) зазнав катастрофічної поразки. Єдиною користю цієї битви для Вітовта стала загибель у ній 60 литовських, українських та білоруських князів, що знекровило внутрішню опозицію князю. Внаслідок поразки Вітовт змушений був у січні 1401 р. укласти з поляками Віленсько-Радомську унію, за умовами якої ВКЛ після його смерті перетворювалося на польську провінцію. Однак після перемоги над Тевтонським орденом у Грюнвальдській битві (1410 р.) становище Вітовта як незалежного володаря зміцнилося. У 1413 р. ВКЛ і Польща уклали Городельську унію, яка постановила, що після смерті Вітовта ВКЛ залишатиметься окремою державою. Унія підтвердила привілейоване становище католиків у князівстві, які мали право бути членами князівської ради і обіймати найвищі посади в державі. Литовська католицька шляхта зрівнювалася у правах з польською.

Пункти Городельської унії викликали невдоволення православної шляхти і князів династії Рюриковичів і Гедиміновичів, які виразно почали підтримувати зазіхання на литовський престол православного князя Свидригайла, молодшого брата Ягайла. Відчуваючи їхню могутність Вітовт у 1429 р. вирішив коронуватися і забезпечити для ВКЛ незалежне існування. Однак поляки, побоюючись повного відокремлення литовських земель, перехопили папських посланців з короною. Церемонію коронації було відкладено, а 27 жовтня 1430 р. князь помер.

Вітовт був останнім з плеяди литовських князів, який проявив себе талановитим державним діячем. За його правління ВКЛ досягло піку могутності, територія його простяглася від Чорного до Балтійського морів та від Волині до верхів'їв Оки. Після його смерті ВКЛ вступило у період міжусобної та міжконфесійної боротьби і врешті-решт було поглинене Польським королівством.